

VKLJUČITEV VSEBIN PRVE POMOČI V UČNI NAČRT SREDNJIH ŠOL / Mag. Eva Dolenc, asist., Zdravstvena fakulteta Ljubljana / Mag. Simon Herman, asist., UKC Ljubljana / Mag. Damjan Slabe, viš. med. teh. in prof. zdr. vzg., Zdravstvena fakulteta

UVOD

Vključenost v formalno srednješolsko izobraževanje učečega dijaka obogati s široko paleto znanj. Ta so določena z učnim načrtom, v katerega so zajete tudi nekatere teme prve pomoči (v nadaljevanju PP). Znanje PP je še zlasti v primeru nastanka življenjsko ogrožajoče poškodbe ali nenadnega obolenja ključnega pomena. Smernice medicinske stroke poudarjajo, da ima pomembno vlogo pri preprečevanju smrti ali poslabšanja zdravstvenega stanja ravno laik z dajanjem PP (Nolan in drugi 2010; Ahčan in drugi 2008). V vsakdanji praksi pa se vse prepogosto zgodi, da očitvidci PP ne dajo, kar prinaša negativne posledice (Slabe in drugi 2012; Rajapakse in drugi 2010; Recek 2006). Rezultati mnogih raziskav kažejo, da je problem povezan predvsem s pomanjkanjem znanja o dajanju ustrezne PP in posledičnim strahom pred morebitno napako (Dolenc 2014; Slabe in drugi 2012; Recek 2006).

Že v učnem načrtu obveznih predmetov Biologija, Kemija in Šport v osnovni šoli, je omenjenih nekaj vsebin PP (Vilhar in drugi 2011; Bačnik in drugi 2011; Kovač in drugi 2011). Primer izbirnega predmeta osnovnih šol, ki ima v učni načrt vključeno PP, je Šport za zdravje (Kovač in drugi 2011). Dijaki v poklicnem in srednjem strokovnem ter poklicno-tehniškem izobraževanju pridobijo več znanj iz PP, če se izobražujejo v programih Zdravstvena nega, Kemijski tehnik, Farmaceutski tehnik in podobno (Center RS za poklicno izobraževanje 2015). V okviru splošnega izobraževanja je v izobraževalnem programu *Splošna gimnazija* PP zastopana v učnem načrtu predmeta Šport (Lorenci in drugi 2008). Z izjemo srednjega strokovnega ter poklicno-tehniškega izobraževanja učenci in dijaki usvojijo predvsem znanja, vezana na preprečevanje nesreč, prepoznavo nekaterih poškodb in obolenj ter oskrbo ran. Redkeje pa pridobijo

praktične veščine temeljnih postopkov oživljanja, uporabe avtomatskega zunanega defibrilatorja in ukrepe pri življenjsko ogrožajočih stanj (Center RS za poklicno izobraževanje 2015; Vilhar in drugi 2011; Bačnik in drugi 2011; Kovač in drugi 2011; Lorenci in drugi 2008).

Idealno bi morali imeti vsi državljani vsaj nekaj znanja o PP (Nolan in drugi 2010). Največ laikov v Sloveniji usvoji znanja PP, ko opravlja izpit iz PP kot pogoj za pridobitev vozniškega dovoljenja. 67. člen Zakona o voznikih (2010) namreč določa, da morajo kandidati opraviti izpit iz PP kot del izpita za voznike motornih vozil kategorij A1, A2, A, B1, B, BE, C1, C1E, C, CE, D1, D1E, D in DE pri pristojni organizaciji Rdečega križa – zvezi združenj. Po Zakonu o Rdečem križu ima Rdeči križ na področju PP javno pooblastilo za izvajanje izpitov iz PP za voznike motornih vozil. V letu 2013 je ta izpit uspešno opravilo več kot 21.500 oseb (Rdeči križ Slovenije 2014). Od tega je nekaj več kot 2.000 dijakov ta izpit opravilo v okviru sodelovanja srednje šole in Rdečega križa Slovenije. Ob koncu leta 2013 je bilo sicer v Sloveniji 19.790 oseb, ki so dosegle polnoletnost, kar je pogoj za pridobitev vozniškega dovoljenja, ko lahko voziš samostojno, brez spremstva (Statistični urad RS 2015).

Znanje PP se hitro pozabi in zastara, če ga ne obnavljamo in ne utrjujemo; nekatere študije navajajo izgubo že v treh do šestih mesecih po koncu učenja (Andresen in drugi 2008; Einspruch in drugi 2007; Roppolo in drugi 2007). Priporočilo Mednarodne federacije društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca, vodilne svetovne organizacije, ki se ukvarja s promocijo pomena PP, je, da bi bilo treba znanje PP s tečaji osvežiti vsaj na vsakih 5 let (The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies 2013). Tudi pristojni na Rdečem križu Slovenije že vrsto let opozarjajo, da znanje

PP temelji na praktičnem delu, ki bi ga bilo treba v različnih starostnih obdobjih neprenehoma obnavljati. Tako se je izoblikovala pobuda, da bi se vsebine preprečevanja nezgod in osnov nujenja PP uvedle v obvezni učni program osnovnih šol. Pri tem ne gre za uvajanje posebnega učnega predmeta v osnovne šole, temveč za umestitev vsebin PP kot dopolnilnih oziroma izbirnih vsebin v skladu z mednarodno primerljivimi standardi. Stališče Rdečega križa Slovenije je, da preprečevanje nezgod in obvladovanje PP ni le izraz privzgojene solidarnosti, ampak sodi v splošno izobrazbo in usposobljenost, ki se je treba začeti učiti v osnovni šoli in pozneje nadgrajevati oziroma ohranjati kot večino za vsakodnevno rabo (Rdeči križ Slovenije 2013).

V letnem poročilu Rdeči križ Slovenije (2013) izpostavlja vključitev PP v programe osnovnih in srednjih šol kot obvezno prioriteto. Na podlagi tega se je v letu 2015 pričel izvajati pilotni projekt z uvodnimi teoretičnimi predavanji in praktičnimi vajami Prva pomoč na srednji šoli. Vanj je bila vključena tudi Splošna Gimnazija Tolmin. V juniju 2015 je bilo ob pomoči licenciranih predavateljev PP izvedeno deseturno praktično usposabljanje dijakov tretjih letnikov.

NAMEN

Ugotoviti, kakšen je odziv dijakov gimnazije Tolmin na vključitev vsebin PP v srednje šole v obliki ponujenega programa tečaja PP.

CILJI

Primerjati teoretično znanje pravilnih ukrepov PP na danih primerih med dijaki pred izvedbi tečaja in po tem.

Ugotoviti, katere teme PP dijake najbolj zanimajo pred izvedbo tečaja in po tem.

Ugotoviti, ali se zdi dijakom vključitev vsebin PP v učni načrt srednjih

šol potrebna (kot obvezne ali izbirne vsebine).

METODA DELA

V juniju 2015 je bilo ob sodelovanju licenciranih predavateljev PP Strokovnega centra za PP pri Rdečem križu Slovenije po vnaprej pripravljenem programu izvedeno deseterno teoretično in praktično usposabljanje iz PP. Usposabljanje je potekalo v okviru pilotnega projekta na pobudo Strokovnega centra za PP Rdečega križa Slovenije – zveze združenj in v sodelovanju z Rdečim križem Slovenije – Območnim združenjem Tolmin in vodstvom Gimnazije Tolmin. Udeleženci usposabljanja so bili dijaki tretjih letnikov gimnazije Tolmin ob prisotnosti učiteljice biologije. Udeleženci, bilo jih je 42 (razdeljeni so bili v dve skupini po 21), so bili hkrati predmet naše raziskave. Zbiranje podatkov v okviru deskriptivne metode raziskovanja je potekalo z anonimnim anketnim vprašalnikom, ki so ga udeleženci rešili pred usposabljanjem in po njem. Vprašanja so bila zaprtega in odprtega tipa. Predhodno, kot temelj za oblikovanje programa 10-urnega usposabljanja in v namen raziskave, je bil opravljen pregled domače in tuje literature, iskane s sistemom COBISS in podatkovnih baz Google učenjak, EBSCOhost.

Pridobljeni kvantitativni podatki so bili obdelani in predstavljeni s

programom Microsoft Excel (2010). Rezultati raziskave so bili primerjani z rezultati že obstoječih raziskav v Sloveniji in tujini.

REZULTATI

Anketirani dijaki so pred izvedenih tečajem v manjšem deležu pravilno odgovarjali na vprašanja iz vseh danih primerov PP kot pa po izvedenem tečaju, kar je pričakovan rezultat. Največji delež anketiranih pred izvedenim tečajem in po njem pozna pravilne ukrepe v primeru oskrbe ran (> 90 %). Največ znanja PP so anketirani na izvedenem tečaju pridobili iz tem nezavest, delež pravilnih odgovorov se je povečal za 21 %, in iz teme oživljanje, kjer je bil delež pravilnih odgovorov za 15 % večji po izvedenem tečaju (tabela 1).

Tabela 1: Delež pravilnih odgovorov anketirancev na vprašanja iz tem PP pred izvedbo tečaja PP in po tem

Vprašanja iz PP	Delež pravilnih odgovorov	
	pred tečajem PP	po tečaju PP
V1: nezavest	65 %	86 %
V2: oživljanje pri poškodbi hrbtenice	80 %	95 %
V3: zastrupitve	80 %	84 %
V4: oskrba ran	91 %	95 %

Legenda za tabelo 1:

V1: nezavest	V kakšnem zaporedju bi ukrepal v primeru, da na poti iz šole tvoj sošolec izgubi zavest?
Pravilen odgovor na V1	Poskrbim za varnost, preverim odzivnost in dihanje, osebo dam v stabilen bočni položaj za nezavestnega, pokličem 112.

V2: oživljanje pri poškodbi hrbtenice	Na kopališču te skupina deklet prosi, da pomagaš njihovi prijateljici, ki je skočila v 1,2 m globoko vodo na glavo in izgubila zavest. Povlekle so jo na kopno. Kako bi ukrepal?
Pravilen odgovor na V2	Dekletom bi naročil naj pokličejo 112, sam pa bi preveril, če oseba diha, in jo po potrebi oživljal z umetnim dihanjem in masažo srca.
V3: zastrupitve	Kako bi ukrepal, če tvoj sošolec zaradi mešanice zaužitega alkohola (1/2 l vodke in 1 dl vina) in kajenja marihuane ne bi mogel hoditi, padal bi po tleh, večkrat bruhal in nato izgubil zavest?
Pravilen odgovor na V3	Sošolca bi dal v stabilen bočni položaj za nezavestnega, poklical bi 112 in ga imel pod nadzorom.
V4: oskrba ran	Pri pouku kemije se je učiteljica opekla po dlani in prstih desne roke. Kako bi ji pomagal?
Pravilen odgovor na V4	Opekline bi hladil 15 minut, sterilno bi pokrili dlan in vsak prst posebej s srebrno gazo (aluplast) iz kompleta za prvo pomoč, roko bi dal v trikotno ruto in učiteljici naročil, naj gre k zdravniku.

Slabih 30 % anketiranih dijakov je označilo, da so se v realnosti že znašli v okoliščinah, kjer je bilo treba dati PP (graf 1). Navedli so, da so se srečali z ranami (ureznine, opekline rane), poškodbami kosti in sklepov (zvini in zlomi), epileptičnim napadom in poškodbami glave.

Graf 1: Porazdelitev odgovorov dijakov na vprašanje *Ali si se kdaj znašel v okoliščinah, ko je bila neka oseba poškodovana ali je bila v ogrožujočem zdravstvenem stanju?*

Tabela 2: Porazdelitev odgovorov dijakov po razvrstitvi tem PP glede na njihovo zanimanje pred izvedbo tečaja

	1 (zelo pomembna tema)	2	3	4	5	6	7 (najmanj pomembna tema)
varnost pri dajanju prve pomoči	43 %	15 %	8 %	3 %	5 %	8 %	20 %
rane, opekline, rane, krvavitve	0 %	13 %	8 %	33 %	30 %	10 %	8 %
poškodbe kosti in sklepov	8 %	3 %	3 %	10 %	25 %	38 %	15 %
uporaba avtomatskega zunanjskega defibrilatorja	5 %	13 %	13 %	33 %	20 %	13 %	5 %
zunanja masaža srca in umetno dihanje	18 %	20 %	43 %	10 %	5 %	3 %	3 %
alkohol, droge, zastrupitev	3 %	0 %	0 %	10 %	15 %	23 %	50 %
življenjsko ogrožajoča stanja	25 %	38 %	28 %	3 %	0 %	8 %	0 %

Dijaki so pred izvedbo tečaja razvrstili dane teme PP glede na svoje zanimanje (po pomembnosti). Najpomembnejše jim zdi znati, kako varno dati PP, ponoviti temeljne postopke oživljanja (zunanja masaža srca in umetno dihanje), ukrepe v primeru življenjsko ogrožajočih stanj. Uporaba avtomatskega zunanjskega defibrilatorja je na sredini po lestvici pomembnosti med anketiranimi dijaki, najmanj zanimanja pa kažejo za teme alkohol, droge in zastrupitve ter poškodbe kosti in sklepov (tabela 2).

Tudi po izvedenem tečaju PP so dijaki kot najzanimivejšo temo PP izpostavili temeljne postopke oživljanja z uporabo avtomatskega zunanjskega defibrilatorja ($n = 20$).

Tabela 3: Teme PP, ki so jih dijaki po izvedenem tečaju izpostavili kot zanimive.

Teme prve pomoči	Število navedb
temeljni postopki oživljanja (z uporabo avtomatskega zunanjskega defibrilatorja)	20
oskrba ran (opekline, odrgnine ...) in obveze	10
zlomi	5
alkohol, droge, zastrupitve	4
položaji poškodovancev	4
krvavitve	2
vse	2

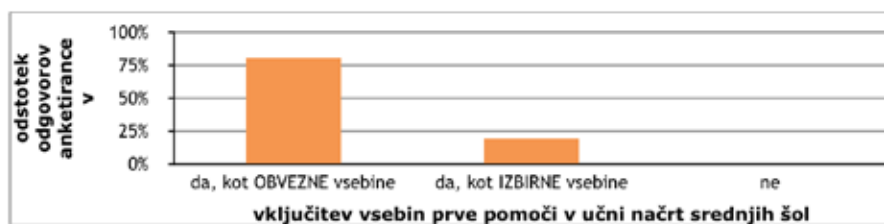
Vsi anketirani dijaki so po izvedenem tečaju mnenja, da bi bilo treba vsebine PP tudi vnaprej vključiti v učni program srednjih šol, bodisi kot obvezne vsebine bodisi kot izbirne.

RAZPRAVA

Že v opredelitvi PP je poudarjeno, da v primeru nastanka poškodbe ali nenadnega obolenja ukrepamo naglo, pravilno in v pravem zaporedju. Izpostavljen je tudi element improvizacije v različnih okoliščinah (Derganc 1982). Okoliščine so zaradi nenadnosti dogodka že same po sebi zahtevne. V primerih, ko smo soočeni z življenjsko ogrožajočim stanjem, je čas ključni dejavnik. Takrat lahko z dobrim teoretičnim znanjem in utrjenimi praktičnimi veščinami prvi pomagač odločilno prispeva k preživetju poškodovanca ali bolnika (Nolan in drugi 2010, Ahčan in drugi 2008). Dokazano je, da pri srčnem zastoju po petih minutah nastanejo nepopravljive okvare možganov, če očividci ne pristopijo k žrtvi in ne dajo PP (Kupnik in Križmarič 2009).

Rezultati naše raziskave so pokazali, da se je skoraj 30 % anketiranih dijakov v realnosti že znašlo v okoliščinah, kjer je bilo treba dati PP. V raziskavo zajeti dijaki tretjega letnika gimnazije Tolmin imajo dobro teoretično znanje iz PP, kar je spodbudna ugotovitev. Že pred izvedbo tečaja PP so v več kot 90 % poznali pravilne ukrepe oskrbe opekline, po izvedbi tečaja se je odstotek pravih odgovorov še povečal. Slabše znajo ukrepati v primeru nezavesti: 65 % jih pozna pravilno zaporedje algoritma ukrepanja pri pristopu k nezavestni osebi. Anketirani v 80 % vedo, da je treba nezavestno osebo, ki ne diha, kljub sumu, da gre za poškodbo hrbtenice, oživljati z masažo srca in umetnim dihanjem, kot narekujejo smernice (Gradišek 2006). Po izvedenem tečaju se je to vedenje spodbudno povečalo na 95 %. Podobne rezultate kažejo sorodne raziskave: laiki v primeru težjih poškodb in obolenj slabše poznajo pravilne ukrepe PP, znanje v primeru lažjih poškodb pa je veliko boljše (Kmetič 2013; Simončič 2013; Rajapakse in drugi 2010).

Graf 2: Porazdelitev odgovorov dijakov na vprašanje *Ali se ti zdi vključitev vsebin prve pomoči v učni program srednjih šol potrebna?*

Po pregledu vsebine učnega načrta je tako znanje med dijaki pričakovano, saj so tam določena znanja vezana na preprečevanje nesreč, prepoznavo stanj in oskrbo ran, redkeje pa ukrepi PP v primeru življenjsko ogrožajočih stanj (Center RS za poklicno izobraževanje 2015, Vilhar in drugi 2011, Bačnik in drugi 2011, Kovač in drugi 2011, Lorenci in drugi 2008). Smiselnost vključitve učenja temeljnih postopkov oživljanja, uporabe avtomatskega zunanega defibrilatorja in ukrepov v primeru življenjsko ogrožajočih stanj dodatno podpira tudi mnenje dijakov gimnazije Tolmin. Te so že pred izvedbo tečaja PP uvrstili omenjene teme med prve tri na lestvici zanimanja. Tudi po izvedenem tečaju PP je največji delež anketiranih (> 50 %) dijakov navedel, da se jim je zdela najzanimivejša tema tečaja temeljni postopki oživljanja z uporabo avtomatskega zunanega defibrilatorja. Zanimivo je, da ti dijaki najmanj zanimanja kažejo za teme alkohol, droge in zastrupitve, nezanimanje za to izražajo tudi dijaki, vključeni v sorodne raziskave (Ambrožič 2007).

Pri razpravljanju o tematiki PP je treba poudariti, da je teoretično znanje le prvi pogoj, ključnega pomena za ustrezno ukrepanje v nesreči so praktične veščine. Evropski svet za reanimacijo vsakih 5 let izda Smernice za oživljanje (2010), ki poudarjajo pomen praktičnega usposabljanja. Pridobljeno znanje se pozabi, zato se mora neprenehoma obnavljati, po priporočilih stroke na vsakih 5 let (The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies 2013). V Sloveniji bi lahko izkoristili možnost dodatnih vključitev vsebin PP v učni program srednjih šol, na kar opozarja tudi nacionalna pristojna organizacija (Rdeči križ

Slovenije 2013). Priporočila, izpeljana na podlagi raziskav v tujini, prav tako poudarjajo pomembnost vključitev vsebin PP v osnovne in srednje šole (Fleischhackl in drugi 2009; Lubrano in drugi 2005; Uray in drugi 2003; Lafferty in drugi 2003). Ambrožičeva (2007) je na vzorcu 407 dijakov in 80 osnovnošolcev v Ljubljani ugotovila, da 98 % anketiranih meni, da je znanje PP pomembno, 76 % pa bi jih podprlo predlog, da bi bila PP obvezen del učnega programa v šolah. Za slednje so motivirani tudi v raziskavo zajeti dijaki; ena izmed ključnih ugotovitev naše raziskave je, da so vsi anketirani dijaki mnenja, da bi bilo treba vsebine PP tudi vključiti v učni program srednjih šol, 81 % kot obvezne vsebine, preostali kot izbirne. Ta spodbudni odziv dijakov na pilotni projekt tečaj prve pomoči na Gimnaziji Tolmin prinaša nekatere izzive (čas, ustrezna oprema, izvajalci), ki pri tako pomembni temi, kot je pomoč sočloveku v stiski, ne bi smeli biti nepremostljiva ovira.

Literatura

- Ahčan Uroš, Slabe Damjan in Šutano-vac Radoljub (2008) *Prva pomoč, Priročnik za bolničarje*. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije.
- Ambrožič Matjaž (2007) *Kaj nas zanima*. V: Ahčan Uroš (ur.) *Prva pomoč: priročnik za učence in dijake*, str. 1–4. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije.
- Andresen D., Arntz H. R., Grafling W. (2008) Public Access Resuscitation Program Including Defibrillator Training For Laypersons: a randomized trial to evaluate the impact of training course duration. *Resuscitation*, 76: str. 419–424.
- Bačnik Andreja in drugi (2011) *Učni načrt. Program osnovna šola. Kemija*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

Center RS za poklicno izobraževanje (2015) *Poklicno-tehniško izobraževanje. Katalogi znanja*. Dostopno na <http://www.cpi.si/poklicno-tehniško-izobrazevanje.aspx>, 11. 7. 2015.

Derganc Mirko (1982) *Osnove prve pomoči za vsakogar. Priročnik s praktičnimi primeri*. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije.

Dolenc Eva (2014) *Odnos voznikov motornih vozil do prve pomoči*. Magistrsko delo. Ljubljana: Zdravstvena fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Einspruch E. L., Lynch B., Aufderheide T. P., Nichol G. in Becker L. (2007) *Retention Of CPR Skills Learned In a Traditional AHA Heartsaver Course Versus 30 min Video Self Training: A controlled randomized study*. *Resuscitation*, 74: str. 476–486.

Fleischhackl R., Nuernberger A. in Sterz F. (2009) *School Children Sufficiently Apply Life Supporting First Aid: A prospective investigation*. Dostopno na <http://link.springer.com/article/10.1186%2Fcc7984>, 3. 7. 2015.

Gradišek Primož, Vidmar Ivan (2008) *Temeljni postopki oživljanja*. V: Ahčan Uroš (ur.) *Prva pomoč, priročnik za bolničarje*, str. 42–56. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije.

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (2013) *Development Operational Plan Template For The IRFC Global First Aid Centre*. Dostopno na <http://www.ifrc.org/Global/Publications/monitoring/PPP-Guidance-Manual-English.pdf>, 3. 2. 2015.

Kmetič France (2013) *Ne le pripravljenost, tudi znanje*. Moto revija. Dostopno na http://www.motorevija.si/si/778/1536/Ne_le_pripravljenost_tudi_znanje.aspx, 13. 5. 2015.

Kovač Marjeta in drugi (2011) *Učni načrt. Izbirni predmet. Program osnovnošolskega izobraževanja. Šport za zdravje, izbrani šport, šport za sprostitev*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_izbirni/Sport_izbirni.pdf, 15. 9. 2015.

- Kovač Marjeta in drugi (2011) *Učni načrt. Program osnovna šola. Športna vzgoja*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na [http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni.pdf](http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Sportna_vzgoja_obvezni.pdf), 15. 9. 2015.
- Kupnik Dejan in Križmarič Miljenko (2009) Kardiocerebralno oživljanje: dejstva in perspektive. *Zdravniški vestnik*, let. 78 (št. 12): str. 744–754.
- Lafferty C., Larsen P. D. in Galletly D. (2003) Resuscitation teaching in New Zealand schools. *New Zealand Medical Journal*, let. 116 (št. 1181): str. 582.
- Lorenci Breda (2008) Učni načrt. Športna vzgoja v športnih oddelkih *gimnazija: splošna gimnazija: obvezni predmet*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/ss/programi/2008/Gimnazije/UN_SPORTNA_VZGOJA_sportna_gimn.pdf, 15. 5. 2015.
- Lorenci Breda (2008) *Učni načrt. Športna vzgoja: gimnazija: splošna, klasična, strokovna gimnazija: obvezni predmet*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/ss/programi/2008/Gimnazije/UN_SPORTNA_VZGOJA_gimn.pdf, 11. 5. 2015.
- Lubrano R., Romero S. in Scoppi P. (2005) How to become an under 11 rescuer: a practical method to teach first aid to primary school-children. *Resuscitation*, let. 64: str. 303–307.
- Nolan J. P. (2010) European Resuscitation Council Guidelines for Resuscitation 2011. Section 1. Executive summary. *Resuscitation* let. 81: str. 1219–1276. Dostopno na http://www.resuscitationjournal.com/issues?issue_key=S0300-9572%2810%29X0010-7, 1. 10. 2015.
- Rajapakse Renata, Noč Marko, Kersnik Janko (2010) *Public Knowledge Of Cardiopulmonary Resuscitation In Republic Of Slovenia*. Wiener Klinische Wochenschrift, let. 122 (št. 23/24): str. 667–672.
- Rdeči križ Slovenije (2014) *Poročilo o delu Rdečega križa Slovenije za leto 2013*, obravnavano na 25. redni seji GO RKS, dne 6. 5. 2014. Interno gradivo.
- Recek D. (2006) Interaktivni DVD. V: Ahčan U. (ur.) *Prva pomoč. Priročnik s praktičnimi primeri*. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije.
- Roppolo L. P., Pepe P. E., Campbell L. (2007) Prospective, randomized trial of the effectiveness and retention of 30min layperson training for cardiopulmonary resuscitation and automated external defibrillators: The American Airlines Study. *Resuscitation*, let. 74: str. 276–285.
- Simončič Jelka (2013) Ukinjanje tečaja prve pomoči bi bil korak nazaj. *Delo*, 19. 3. 2013. Dostopno prek: <http://www.times.si/zanimivosti/ukinitev-tecaja-prve-pomoci-bi-bil-korak-nazaj-c196f567a9-4766acf196.html>, 22. 6. 2015.
- Slabe Damjan, Jenštrle Ana, Sotler Robert (2012) Prva pomoč kot oblika solidarnosti: študija primera. *Ujma* (št. 26): str. 243–248.
- Statistični urad RS (2015) *Prebivalstvo*. Dostopno na <http://www.stat.si/StatWeb/pregled-podrocja?idp=17&headerbar=15>, 1. 10. 2015.
- Uray T., Lunzer A., Ochsenhofer A., Thanikkel L., Zingerle R., Lillie P., Brandl E. in Sterz F. (2003) Feasibility of life-supporting first-aid (LSFA) training as a mandatory subject in primary schools. *Resuscitation*, let. 59: str. 211–220.
- Vilhar Barbara in drugi (2011) *Učni načrt. Program osnovna šola. Biologija*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Biologija_obvezni.pdf, 1. 7. 2015.
- Zakon o voznikih* (2010): Ur. List RS 109 (5734): 16905.

